

POLJOPRIVREDNA STRUČNA SLUŽBA ZAJEČAR – AGROZNANJE

Zaječar, Ul. Nikole Pašića 37/IV, Tel. 019/436-865, fax. 019/429-185
e-mail: psszajecar@ymail.com, agroprojekt@nadlanu.com

B I L T E N

22. 01. 2010. godine

ZNAČAJ N-MIN METODE ZA ADEKVATNU PRIHRANU PŠENICE AZOTOM

Makro nutrijenti su oni koje biljka absorbira u velikim količinama iz hranljivog supstrata ili rastvora. Oni su najpoznatiji i najprepoznatljiviji konstituenti biljaka i kao takvi su zgodni za identifikovanje potencijala hrane za biljke. Verovatno ste upoznati sa N-P-K formulacijom koja se nalazi na gotovo svakom pakovanju prehrane za biljke. Kada je u pitanju primena azotnih đubriva potrebno je imati u vidu količinu ukupnog i mineralnog azota u zemljištu. Ona zavisi od fizičkih i hemijskih sobina zemljišta te vlage i temperature. Pored toga, za racionalnu primenu azota potrebno je znati i zahteve biljaka prema azotu i njegovu dinamiku u zemljištu.

Manjak azota (i to u obliku nitrata i amonijuma) će rezultirati vretenastim (dugim i tankim) biljkama sa žučkastim lišćem. Neki delovi biljaka mogu poprimiti i ljubičastu boju. Višak azota će rezultirati snažnim nadzemnim rastom, tamno zelenim listovima i odloženim zrenjem plodova. Biljke takođe postaju podložnije bolestima. Stručna upotreba đubriva se danas često svodi na pravilnu primenu azotnih đubriva i iznalaženje najpogodnijih metoda za određivanje potrebne doze azota. Racionalan pristup u prihrani pšenice traži sve više informacija o stanju i pristupačnosti azota u zemljištu i biljci. Novije metode, kao N-min metoda predstavlja napredak u tom smislu. Prema ovoj metodi u prognoziranju prinosa polazi se od pretpostavke da kulturne biljke zadovoljavaju svoje potrebe iz mineralnog azota u zemljištu i azota iz đubriva. Osnovu tih metoda čini kombinovano korišćenje podataka o količinama rezidualnog mineralnog azota u profile zemljišta, proceni mineralizujuće sposobnosti zemljišta za vreme vegetacije gajenog useva na određenom zemljištu bez kulture i poznavanje potreba useva u azotu u toku vegetacije.

- potrebu pšenice za azotom što se postiže poljskim ogledima sa rastućim dozama azota

- utvrditi stvarno stanje mineralnog azota u zemljištu u rano proleće (februar-mart), što se postiže ispitivanjem količine mineralnog azota ($\text{NO}_3 + \text{NH}_4\text{-N}$)

- proceniti mineralizujuću sposobnost zemljišta, što se izvodi na ugaru (zemljište bez kultura) dok traje vegetacija. Na osnovu dobijenih vrednosti lako se mogu utvrditi optimalne doze uzota tj. azotnih đubriva.

Pri određivanju doza u azotu na prvom mestu uzima se u obzir sadržaj azota u zemljištu, potreba gajenih kultura u njemu, visina prinosa kao i vremenske prilike. Uticaj vremenskih prilika

(temperature i vlage) je velik na dinamiku mineralnog (nitratnog) azota u zemljištu i usvajanja azota od strane biljaka. Zato se godišnje doze azotnih đubriva najčešće dele na dva ili tri dela, što je naročito važno za rejone u koiima ima dosta padavina. Zemljišta sa većim sadržajem ukupnog azota po pravilu imaju više humusa u sebi pa su i plodnija. Prema sadržaju ukupnog azota zemljišta su podeljena u tri klase na: siromašna ($<0.10\%$ N), srednje obezbeđena ($0.10-0.20\%$ N) i dobro obezbeđena ($>0.20\%$ N).

Tradicionalno uniformno prihranjivanje pšenice azotom tokom vegetacije često dovodi do prehranjivanja ili pothranjivanja ovim elementom. Preobilno đubrenje može dovesti do oštećenja korenovog sistema i povećanog ispiranja NO_3 , a time i nepotrebne troškove i zagađivanje sredine. Kod nedovoljne količine najčešće dovodi do smanjenja prinosa. Cilj je optimalno đubriti, a ne zagađivati, i održavati ekološku ravnotežu.

Cilj je optimalno đubriti, a ne zagađivati, i održavati ekološku ravnotežu.

Za prinos od 4,5 do 5 tona zrna po ha, pšenica utroši 130 do 140 kg azota. U najvećem broju slučajeva sadržaj azota u zemljištima se kreće oko 60 kg po ha, te se prihranom treba uneti oko 80 kg azota, u prvoj oko 60 i u drugoj oko 20 kg po ha. To praktično znaci prvu prihranu izvršiti sa oko 130-150 kg uree po ha ili oko 180-200 kg AN-a ili oko 220-240 kg KAN-a po ha.

Potrebno je izvršiti dve prihrane da bi se obezbedio kontinuitet u ishrani pšenice tokom vegetacije. Prvo se prihranjuju najbujniji usevi jer je kod njih utrošen azot za njihov razvoj. Pšenica koja je izbokorila prihranjuje se u prvoj prihrani krajem februara, početkom marta a u drugoj krajem marta, početkom aprila. Pšenica koja ima slabiji razvoj prihranjuje se u prvoj prihrani sredinom marta, a drugoj sredinom aprila. Prvu prihranu treba obaviti na vreme jer se time povećava bokorenje i gustina sklopa. Kod plodnih zemljišta i bujnih useva treba smanjiti normu azota za 15 do 20% i prihranu izvršiti nešto kasnije da ne bi došlo do poleganja useva.

PROIZVODNJA U ZAŠTIĆENOM PROSTORU TOKOM ZIMSKIH MESECI

U plastenicima tokom januara i februara treba nastaviti sa merama nege povrća koje se u ovom periodu kod nas proizvode, a to su salata, luk, spanać i rotkvice. Biljke se u ovom periodu ne prihranjuju, pošto se pristigle biljke čupaju i iznose na tržište, zalivaju se po potrebi, ali manjom količinom vode, treba izbeći preveliko zalivanje. Takođe visoke tunele, plastenike i staklenike, treba obavezno provetravati, pre svega da bi se odstranio višak vlage. Pogrešno je verovanje da se to zimi ne radi, jer velika relativna vlažnost vazduha u kombinaciji sa povećanom zemljišnom vlagom dovodi do pojave raznih gljivičnih oboljenja usled čega biljke stradaju, međutim u vreme ledenih dana provetravanje se izbegava. Ovim merama preventivno utičemo na pojavu bolesti a samim tim i smanjujemo upotrebu fungicida.

Najveći problem u hladnim plastenicima u ovom periodu su niske temperature. Za odbranu od niskih temperatura u hladnim plastenicima, mogu se koristiti unutrašnje folije i/ili neposredno pokrivanje biljaka agrotekstilom.

Agrotekstil je sintetički materijal bele boje sa različitim trgovačkim nazivima – agril, lutrasil, kovertan itd, ali sa istim osnovnim karakteristikama. On omogućava povoljnije mikroklimatske uslove za biljke - propusta vodu, vazduh, svetlost, izuzetno je male mase, težine oko 17gr/m^2 . Zemljište se ispod njega danju brže zagreva a noću sporije hladi, pa su temperaturna

kolebanja manja. Ako je t u plasteniku oko 0° razlika je 2-3 stepana, a ako je t oko 10 stepeni razlika je oko 5° . Kapi vode – zalivanje ili kiša, polako prodiru kroz mikropore na tkanini i ravnomerno kvase biljku i zemljište. Nakon kvašenja zemljište se postepeno suši i nema stvaranja pokorice. Pri niskim temperaturama, voda u miroporama agrotekstila dovodi do stvaranja tanke ledene skrame koja sprečava da ispod njega temperatura dalje opada.

Kod rane proizvodnje povrća u plastenicima, u ovom periodu treba započeti sa proizvodnjom rasada. Rasad se može proizvoditi u kontejnerima, koji se pune fabričkom, gotovom, sterilnom smešom, kontrolisane pH vrednosti i izbalansiranog odnosa makro i mikro elemenata potrebnih za ovaj početni period rasta biljaka. Takođe u plastenicima može se rasad proizvoditi i u toplim lejama, važno je pripremiti dovoljno svežeg stajnjaka – za grejanje tople leje i mešavinu zemljišta i zgorelog stajnjaka za pokrovni sloj. Obavezna je dezinfekcija zemljišta.

Dezinfekcija zemljišta fungicidima može se izvršiti neposredno pre setve, Previkur-N(0,25% u količini 10 l/m^2). Radi suzbijanja zemljišnih štetočina može se upotrebiti zemljišni insekticid Galation G-5 u količini $7-10 \text{ g/m}^2$ rasturanjem granula, pre setve, u trake ili po celoj površini.

Proizvodnja rasada obavlja se isključivo u zaštićenom prostoru koji se zagreva, optimalna t kreće od $25^\circ - 28^\circ$, a noćna minimalna t od 15° do 18° .

OBLAČINSKA VIŠNJA

U posednje vreme je ponovo intenzivirano podizanje novih površina pod oblačinskom višnjom, koja je pre svega namenjena za industrijsku preradu. Treba izbeći greške koje su se javile u prošlosti. To se pre svega odnosi na neredovne prinose, nesklada u organizaciji berbe, prevoza i prerade, lošeg kvaliteta sirovine za industrijsku preradu, neodgovarajućih preradevina za plasman na inostrano tržište, međusobne konkurencije naših izvoznika na stranom tržištu. Poreklo oblačinske višnje nije utvrđeno. Pod pojmom OBLAČINSKA VIŠNJA podrazumeva se u stvari velika i vrlo heterogena populacija višnje koja potiče iz sela Oblačine i okoline. Poljoprivredni proizvođači lako razmnožavaju oblačinsku višnju izdancima, pa je postojeća populacija postala pretežno vegetativnim putem. Ne treba međutim isključiti mogućnost da je i generativni način razmnožavanja (semenom) uticao na stvaranje ovako heterogene populacije oblačinske višnje. Veliki broj problema koji se javlja pri razmnožavanju i eksploataciji oblačinske višnje potiče od toga što ona nije jedan klon već smeša velikog broja klonova. Iz tog razloga, u većem broju zemalja – velikih proizvođača, se izvodi klonska selekcija iz populacije oblačinske višnje proučavanjem i odabiranjem klonova boljih svojstava za proizvodnju i preradu od populacije ove višnje. To bi mogao biti vrlo značajan doprinos unapređenju njene proizvodnje. Vočke su slabo do srednje bujne. Kruna je loptasta do široko piramidalna, gusta. Grane su sa kratkim internodijama i celom su dužinom obučene rodnim drvetom (majskim buketićima) kao u per tipova. Lišće je tamnozeleno. Pošto se razmnožava izdancima, oblačinska višnja se gaji na sopstvenom korenu. Obično se sadi na rastojanju 4×3 metra. Otporna je prema niskim zimskim temperaturama i kasnim prolećnim mrazovima. Dobro podnosi suve terene i tipična vinogradarska zemljišta. Koristi se i kao podloga za višnju i trešnju, ali zbog slabog korenovog sistema i velikog broja izdanaka nije zadovoljila. Cveta srednje rano. Samooplodna je. Prorodi u trećoj godini posle sadnje. Rađa vrlo dobro ($15-20 \text{ t/ha}$). Plod je sitan, loptast do loptasto-kolačast, dosta ujadnečene krupnoće i sazrevanja. Pokožica je takocrvena, tanka. Meso je crveno, srednje čvrsto, sočno, dosta kiselo, aromatično i kvalitetno. Sok je crven i dosta bogat rastvorljivom suvom materijom, ukupnim šećerima, ukupnim kiselinama i vitaminima. Koštica je sitna do srednje krupna ($0,3\text{g}$) i relativno se lako odvaja od mesa. Plod se srazmerno lako odvaja od peteljke. Plod dobro podnosi prevoz i može da se sačuva od 3-5 dana u svežem stanju. Znatna deo proizvodnje se izvozi u zemlje zapadne Evrope, i to kao smrznuta ili konzervisana višnja, i kao koncentrovani sok. U posednje vreme je ponovo intenzivirano podizanje

novih površina pod oblačinskom višnjom. Novi zasadi se podižu na mestima gde ona nikad u većem obimu nije nikad gajena, kao npr. U Vojvodini. U svakom slučaju treba izbeći greške koje su se javile u prošlosti. To se pre svega odnosi na neredovne prinose, nesklada u organizaciji berbe, prevoza i prerade, lošeg kvaliteta sirovine za industrijsku preradu, neodgovarajućih prerađevina za plasman na inostrano tržište, međusobne konkurencije naših izvoznika na stranom tržištu itd.

Oblačinska višnja

Oblačinska višnja ne spada u sorte, već je to ekotip koji se razvio i prilagodio ekološkim i edafskim uslovima određenog geografskog područja.

Poreklo oblačinske višnje nije utvrđeno. Pod pojmom oblačinska višnja podrazumeva se u stvari velika i vrlo heterogena populacija višnje koja potiče iz sela Oblačine i okoline. Poljoprivredni proizvođači lako razmnožavaju oblačinsku višnju izdancima, pa je postojeća populacija postala pretežno vegetativnim putem. Ne treba međutim isključiti mogućnost da je i generativni način razmnožavanja (semenom) uticao na stvaranje ovako heterogene populacije oblačinske višnje. Veliki broj problema koji se javlja pri razmnožavanju i eksploataciji oblačinske višnje potiče od toga što ona nije jedan klon već smeša velikog broja klonova.

Poslednjih godina, ponovo se intenzivira podizanje novih zasada pod ovom kuturom, koja je pre svega namenjena za industrijsku preradu.

Poteškoće koje se javljaju pri eksploataciji Oblačinske višnje, se pre svega odnose na neredovne prinose, lošu organizaciju berbe, prevoza i prerade, loš kvalitet sirovine za industrijsku preradu, što je direktna posledica korišćenja neodgovarajuće ambalaže, nestručnog rukovođenja otkupom, i neodgovarajućeg procesa obrade ubranih plodova, čime se stvara neadekvatan poluproizvod i prerađevina za plasman na inostrano tržište. Drugu grupu problema čini postojanje međusobne konkurencije naših izvoznika na stranom tržištu.

Ovo su glavni razlozi, zbog kojih se u većem broju zemalja – velikih proizvođača izvodi klonska selekcija iz populacije Oblačinske višnje proučavanjem i odabiranjem klonova boljih svojstava za proizvodnju i preradu od populacije ove višnje. To bi mogao biti vrlo značajan doprinos unapređenju njene proizvodnje.

Oblačinska višnja je po habitusu slabo do srednje bujne. Kruna je loptasta do široko piramidalna, gusta. Grane su sa kratkim internodijama i celom su dužinom obučene rodnim drvetom (majskim buketicima) kao u sper tipova. Lišće je tamnozeleno. Pošto se razmnožava izdancima, oblačinska višnja se gaji na sopstvenom korenu. Obično se sadi na rastojanju 4x3, mada već postoje I zasadi kod koji je redno rastojane manje od 1,5 metra. Otporna je prema niskim zimskim temperaturama, mada u Lesovačkom kraju kasni prolećni mrazovi mogu da nanesu velike štete ovoj kulturi. Dobro podnosi suve terene i tipična vinogradarska zemljišta. Koristi se i kao podloga za višnju i trešnju, ali zbog slabog korenovog sistema i velikog broja izdanaka nije zadovoljila. Cveta srednje rano. Samooplodna je. Prorodi u trećoj godini posle sadnje. Rađa vrlo dobro (15-20 t/ha).

Plod je sitan, loptast do loptasto-kolačast, dosta ujadnečene krupnoće i sazrevanja. Pokožica je tamnocrvena, tanka. Meso je crveno, srednje čvrsto, sočno, dosta kiselo, aromatično i kvalitetno. Sok je crven i dosta bogat rastvorljivom suvom materijom, ukupnim šećerima, ukupnim kiselinama i vitaminima. Koštica je sitna do srednje krupna (0,3g) i relativno se lako odvaja od mesa. Plod se srazmerno lako odvaja od peteljke, dobro je zapečaćen (ne curi), pa dobro podnosi prevoz i može da se sačuva od 3-5 dana u svežem stanju. Znatan deo proizvodnje se izvozi u zemlje zapadne Evrope, i to kao smrznuta ili konzervisana višnja, i kao koncentrovani sok.

Ostale sorte:

Ričmorensi - Engleska sorta sazreva krajem druge dekade juna, umereno bujna, dobre rodnosti.

Čačanski Rubin - domaća sorta, sazreva oko 20. juna, srednje do slabo bujna, osrednje rodnosti.

Reksele - Nemačka sorta, srednje je bujnosti, rodna sorta, sazreva u drugoj polovini juna.

Kereška - Mađarska sorta, sazreva krajem juna-početkom jula, bujna je sorta.slabe je rodnosti.

Hajmanova konzervana – Nemačka sorta, srednjebujna, rodna, sazreva kajem juna.

Krupna Lotova – Nemačka sorta sazreva početkom jula, srednje bujna sorta.

Keleris 14 – Danska sorta, sazreva u prvoj dekadi jula, srednje je bujnosti i dobre rodnosti.

Keleris 16 - Bujnija je od prethodne i slabije rodnosti.

Meteor – Američka sorta, , sazreva početkom jula srednje je bujnosti i vrlo je rodna.

Šumadinka – domaća sorta, sazreva u toku prve dekade jula, dobre je rodnosti, slabe do srednje bujnosti.

SORTIMENT KRUŠKE

Kruška kao voćna vrsta je veoma interesantna. Postiže dobru cenu na tržištu, ima dugu sezonu potrošnji tražen je proizvod. Najveće interesovanje postoji za kvalitetnim vrlo ranim i vrlo poznim stonim sortama kruške.

Kruška je posle šljive i jabuke najzastupljenija voćna vrsta u Srbiji i Crnoj Gori. Ona spada u grupu rentabilnih voćaka, gde prinosi u plantažnim zasadima premašuju i 30 t/ha. Sortiment kruške se neprestano obogaćuje novim sortama, koje se od postojećih u proizvodnji karakterišu boljim privredno-biološkim osobinama. No i pored toga, činjenica je da ni jedna nova sorta krušaka po kvalitetu nije prevazišla Viljamovku otkrivenu daleke 1796 god. Najznačajnije osobine ploda kruške su: rano i kasno zrenje, dobro čuvanje, pogodan oblik za mehanizovano sortiranje i pakovanje, privlačna boja pokožice, prijatan ukus i aroma. Sorte za stonu upotrebu treba dobro da podnose rukovanje i prevoz, a one za preradu da budu dovoljno čvrste i da im je meso postojano pri sečenju. Najveće interesovanje postoji za kvalitetnim vrlo ranim i vrlo poznim stonim sortama kruške

Rana moretinijeva (Butira)

Italijanska je sorta. Sazreva krajem jula. U hladnjači se čuva do mesec dana. Plod je srednje krupan (140g), oblika kruškastog, a boje zeleno-žućkaste, prekrivene sa sunčane strane jarkim rumenilom. Meso je sočno i topivo, slatko-nakiselo-osvežavajućeg ukusa i veoma prijatne arome. Izvrsnog je kvaliteta. Srednje bujna do bujna sorta. Krupa je širokopiramidalna. Ramene grane su dobro obrasle rodnom drvetom. Cveta rano i diploidna je sorta. Odlično je oprašuju junsko zlato, julska šarena, rana košija i trevuška. Rano prorodi i obilno i redovno rađa. Osetljiva je na zimske mrazeve i pozne

prolećne slane. Sa dunjom kao podlogom nema najbolji afinitet pa je treba kalemiti preko posrednika.

Trevuška

Vodi poreklo iz Francuske, a zastupljena je u sortimentu skoro svih zemalja. Sazreva početkom avgusta 4-5 dana posle rane moretinijeve. Plod je srednje krupan (140g), zelenkasto-žute boje, prekrivene sa sunčane strane jarkim rumenilom. Odlična je stona kruška, a takođe je pogodna i za spravljanje kompota, džema i pečenje rakije. Stablo je slabo bujno. Cveta rano i diploidna je sorta. Izrazito je partenokarpna pa zato obilno rađa i u godinama s nepovoljnim vremenskim prilikama u periodu njenog cvetanja. Dobro je oprašuju šarena julska, junska zlato i rana moretinijeva. Sa dunjom nema zadovoljavajući afinitet pa se mora kalemiti preko posrednika.

Viljamova

Stara engleska sorta, gaji se na svim kontinentima, pa je smatraju i kosmopolit kruškom. Ima odličnu adaptivnost (gaji se do 800 m/n. v), odličnu rodnost i odličan kvalitetom ploda, smatra se nezamenjivom sortom. Treba je brati dve nedelje pre nego što plodovi počnu da žute. Sklona je partenokarpnom obrazovanju plodova. Izvrсна je za raznovrsnu preradu, a posebno za sok i rakiju "viljamovku". Sa dunjom kao posrednikom nema dobar afinitet pa je treba kalemiti preko posrednika. Dobri oprašivači su klapovka, krasanka, žifardova trevuška, šampionka, hardijeva maslovka i starkov delišes. Za uslove gajenja u Leskovačkom kraju uglavnom se koriste sadnice kalemljene na sejancu za podizanje voćanjaka, jer su otporniji na sušu i izdržljiviji. Pri podizanju zasada Viljamove na dunji kao podlozi, obavezno je navodnjavanje kao mera pomotehnike u zasadu ukoliko želimo da postignemo ikakve rezultate. Kada se kalemi na dunu prekuposrednika kvalitet plodova je nešto bolji u smislu manje pojave kamenih ćelija, nego pri kalemljenju na sejancu.

Boskova bočica

Poreklom je iz Belgije. Sazreva sredinom septembra. Odlična je stona sorta kruške.

Čuva se do četiri meseca. Plod je krupan do vrlo krupan (190g). Flašastog je oblika, po čemu je dobila deo imena. Boje je slamastožute, prekrivene rđastom prevlakom. Meso je sočno, topljivo, slatkonakiselo i aromatično. Stablo je bujno, zdravo i otporno na sušu i mraz. Cveta kasno i diploidna je sorta. Dobro je oprašuju viljamovka, šampionka i starkov delišes. Rađa obilno.

Pakhams trijumf

Stara Australijska sorta. Bere se krajem septembra i za potrošnju stiže od sredine oktobra. U hladnjači se čuva do kraja februara. Plod je krupan do vrlo krupan (200g), izduženog oblika nalik na Viljamovku, boje žućkastozelene, a u punom zrenju slamastožute. Po kvalitetu ploda ne zaostaje za Viljamovkom. Stablo je umereno bujno. Srednjepoznocvetna, diploidna sorta je. Dobro je oprašuju starkov delišes, šampionka, viljamovka.

Sa dunjom nema najbolji afinitet pa se mora kalemiti preko posrednika. Po sađenju rano prorodi – u drugoj ili trećoj godini i rađa vrlo obilno.

Abate fetel

Francuska je sorta. Sazreva u drugoj polovini septembra, a bere se oko dve nedelje ranije, kada joj semenke počinju da crne. Plod je srednje krupan do krupan (190g) oblika konično izduženog. Inače je zelenkasto do slamasto žute boje isprskane rđastim tačkicama. Meso ploda joj je meko, sočno,

osrednje topivo, slatko nakiselo i dovoljno aromatično. Diploidna je sorta. Dobro je oprašuju konferans, avranška, hardijeva maslovka i druge sorte. Sa dunjom ima dobar afinitet.

Krasanka

Poreklom je iz Francuske. Zastupljena je u sortimentu svih voćarskih zemalja. Izrazito je zimska sorta kruške. Bere se u prvoj polovini oktobra i za jelo stiže početkom novembra. U hladnjači se čuva do maja. Plod je krupan do vrlo krupan (200g), oblika sferičnog, čija je pokožica debela, hrapava i suva, u vreme berbe maslinasto zelene, a kad stigne za jelo žućkastozelene, isprskane rđastim tačkicama. Meso joj je malo zrnasto, sočno, topivo, ukusa vinasto kiselkastog i prijatne arome. Stablo je slabobujno. Za svoje uspevanje zahteva duboka i plodna zemljišta i toplije podnevlje. Traži navodnjavanje i oštriju rezidbu. Daje dobre rezultate samo ako je okalemljena na dunji, s kojom ima zadovoljavajući afinitet. Cveta rano i diploidna je sorta. Dobro je oprašuju: druardova maslovka, kleržo, junsko zlato i dr. sorte. Rađa vrlo dobro.

UPOZORENJE!

(kolegama zaštitarima na terenu, lekarima i poljoprivrednicima)

U slučaju namernog i nenamernog trovanja sa pesticidima hitno je potrebno obratiti se:

**Centru za kontrolu trovanja
VOJNOMEDICINSKA AKADEMIJA
Beograd, Crnotravska 17
011/36-08-440, 36-08-122**

Ovo je jedina ustanova u Srbiji koja 24 sata dnevno, svih 365 dana u godini, preko telefona ili neposredno, na Klinici za toksikologiju, pruža neophodne informacije i leči od svih vrsta akutnih trovanja.